

DAVANT UNA CRUÏLLA. ON ANEM EN UN MÓN D'ECONOMIA GLOBALITZADA?

PERE PRAT

Estem en un món culturalment divers, amb multitud d'estructures polítiques, creences religioses i també paradigmes, i malgrat això l'economia té un comportament homogeni i unidireccional, que actua de manera global modificant les fronteres tradicionals.

En aquest context, tot es mesura pels guanys econòmics, i no existeix un contrapoder capaç de controlar el sistema. Tot evoluciona segons l'economia de mercat que es regeix per lleis que ningú no ha votat, i que tampoc no estan escrites en cap codi i ni tan sols se sap si algú és capaç d'articular-les. Els defensors de la globalització recolzen en el creixement mundial de la riquesa i estan convençuts que les lleis i regulacions només entorpeixen el procés.

Aquesta situació facilita també la concentració de grups financers que acaben tenint més poder que molts Estats, cada vegada més poderosos, i queden en mans de persones que a penes es coneixen.

No se sap quan, ni com, ni on condueix aquesta situació, i és molt important reflexionar sobre com posicionar-s'hi, i sobretot conèixer de bell antuvi el que comporta cadascuna de les opcions que es poden prendre durant el que podríem dir-ne període de transició entre la dialèctica dels Estats Units i els països emergents de l'Àsia, on els europeus són els espectadors que cerquen una estratègia que els permeti mantenir les seves posicions en el concert internacional.

UN MÓN EN CANVI

Hi ha països que depenen quasi exclusivament de l'extracció a gran escala del petroli, i viuen en el convenciment que aquestes riqueses no s'acabaran mai.¹ No els cal fer quasi res, només assegurar-se que el que neix de la terra no s'estronqui i que aquests recursos permetin subsidiar la població i veure com faran funcionar la repartidora. L'enorme quantitat de diners que es generen són administrats per unes poques empreses o per l'Estat, mentre els ciutadans reclamen més drets i, paradoxalment, menys obligacions.

Quan per alguna circumstància es redueix el flux de riquesa, s'esvaeix sobtadament la consciència generalitzada que tenia la població d'ésser rica, i aleshores es lamenten de no tenir altres ingressos com els de la infamada economia productiva. Aquella que es va deixar perdre perquè «no rendia» o requeria massa esforç per ésser competitiu. Com que no poden continuar subsidiant la gent, l'equilibri social trontolla i apareixen els brots violents de descontentament i els embrions revolucionaris.

No solament es produeixen situacions d'aquesta mena en països extractors de productes petrolers. També es van generar a l'Argentina dels 70,² mercès a la bombolla financera que es va

1. Països del Golf, Veneçuela, Iran, Iraq, Rússia, Algèria, etc.

2. Els argentins anaven a portar tots els diners al banc cada nit "perquè treballessin". Eren temps en què l'acudit deia que era més barat anar amb taxi que amb autobús perquè el taxi es pagava al final del recorregut i l'autobús a l'inici.

batejar com a «*tiovivo*», que només donava voltes i empobria el país i la seva gent, i que ha acabat per mostrar la cara més descarnada i trista, portant a la misèria tota la classe mitjana que s'havia instal·lat en l'enciclopedisme cultural i en la mol·lície d'esperar postes de sol i caps de setmana.

Actualment hi ha qui sosté que s'està produint un canvi de cicle i un desplaçament del centre de gravetat econòmic cap a l'Àsia. Fins i tot hi ha qui cerca similituds entre el món occidental i la caiguda de l'Imperi Romà. Diuen que aquest va començar el seu declivi per la pèrdua dels valors tradicionals, la immoralitat i la corrupció administrativa, la venalitat dels polítics i la pressió dels bàrbars que van anar envaint els territoris fronterers de manera pacífica, però progressiva, i van acabar nodrint quasi en exclusiva els exèrcits imperials. I aquests es van convertir en el refugi dels desfavorits, però amb el poder de la força de les armes, que ni van haver d'utilitzar en benefici propi, ja que l'Imperi es va esfondrar sense necessitat de lliurar cap gran batalla.

Angus Maddison deia que, a principis del segle XVIII, Europa, la Xina i l'Índia tenien un pes similar al voltant del 23% del PIB mundial. Mentre Europa va fer la revolució industrial, els asiàtics van perdre aquest tren. Avui, però, aquests darrers estan en un procés de recuperació de creativitat que els durà a retrobar una potencialitat basada en la demografia, el dinamisme i el poder.

Europa encara viu en un estat del benestar on quasi tot està cobert,³ amb una burocràcia feixuga i una indústria tradicional que perd competitivitat, com també amb unes glòries i un lideratge d'un passat recent, difícil de mantenir en el futur que s'albira.

És evident que a la Xina hi ha una clara aposta social al darrere d'un plantejament econòmic on l'Estat inverteix abocant el sac per dinamitzar

l'economia productiva. En canvi, a Europa, aquesta activitat queda en desavantatge en suportar una càrrega excessiva d'impostos.⁴

LA XINA

Xina s'ha definit una estratègia i la segueix. És un país comunista i l'Estat és el propietari de la majoria dels actius empresarials i mobilitza tots els recursos en la mateixa direcció. Cerquen convertir-se en la fàbrica del món. Així, Jiang Hengjie, president de la Confederació Xinesa del Vestir, explica per què en els escandalls els manufacturadors xinesos no solen incloure les amortitzacions d'actius fixos, cosa que fa que en els seus preus no hi hagi altres costos que els de la mà d'obra i una part de les matèries primeres, que també solen estar subvencionades.⁵

Els dirigents diuen que ho han de fer així perquè tenen el repte de fer sortir cada any setanta milions de persones (la població del Regne Unit, per exemple) d'una «misèria» i un salari mitjà anual de 180 euros per passar-los a un «món de riquesa» on la seva remuneració serà de 180 euros al mes...

Aquest procés no es deturarà en treballs poc qualificats. La Xina s'ha convertit ja en el segon país del món en despesa de R+D (\$136.000 milions i el 6,4% del seu PIB) desbancant ja el Japó (\$130.000 milions però ja només el 2,7% del PIB) i només pel darrere dels Estats Units, que hi destina \$330.000 milions amb el 2,8% del PIB.

Per exemple: avui tots els aparells de ràdio que es fan en el món es produeixen a la Xina. ¿On s'hauran de generar les innovacions per

4. Mentre que a la Xina el creixement ve de les divises que entren de l'estranger per «vendre» mà d'obra, a Europa la mà d'obra és la que «paga» bona part de les despeses de l'Estat.

5. Defensen aquesta forma de procedir dient que en el món occidental tampoc els confeccionistes no amortitzen les autopistes i les infraestructures.

3. Sanitat, formació, habitatge, treball.

millorar aquest aparell electrònic? Philips ja ha transferit a la Xina molts dels seus laboratoris de recerca. Els enginyers d'origen xinès també són menys cars que els holandesos d'Eindhoven. Més de mig milió d'enginyers treballen en R+D per a d'altres multinacionals instal·lades en el país, com Nokia, Siemens, Alcatel, Hewlett Packard. Avui hi ha en el país 53 zones d'alta tecnologia⁶ i l'exportació de tecnologia de la informació i telecomunicacions supera ja la que fan el Japó, els Estats Units i la UE.⁷

ELS ESTATS UNITS

Els EUA són el líder econòmic mundial i el motor que ha impulsat el creixement econòmic després de la Segona Guerra Mundial. És un país nascut d'una idea fonamentada en uns valors i principis democràtics i de respecte a la llibertat individual, mentre que la Unió Europea s'ha configurat, per un interès purament econòmic, en una quasi federació d'Estats que tenen un lliure mercat.

Als EUA, estan absolutament convençuts de la seva estratègia i del seu model. Tothom s'ha d'espavilar i l'Estat influeix poc en l'economia, que queda en mans de la iniciativa individual. La societat continua sent una font d'idees liberals i globalitzadores que els permeten invertir a tot el món i controlar els fluxos econòmics, tenint encara la majoria dels fils del poder.⁸

Són probablement els més interessats en la globalització que fa bellugar els diners per tot

el món i «deturar-se» en aquells llocs on trobin condicions més favorables per fructificar.

La Primera Guerra Mundial va truncar la primera fase de la globalització amb fluxos migratoris i inversors semblants als d'avui i que van portar als enfrontaments amb altres potències que cercaven una posició política d'acord amb la seva potencialitat econòmica. Això va conduir a l'esfondrament de l'Imperi austrohongarès i també del turc, i més tard a un nou equilibri amb la submissió política d'Alemanya i el Japó i l'enfrontament amb les repúbliques comunistes.

Amb la caiguda del mur de Berlín, els EUA han consolidat un poder polític, militar i econòmic sense alternativa, que els ha abocat a posicionar-se i influir en qualsevol indret on hi hagi interessos econòmics, siguin alimentaris, energètics o de matèries primeres. Amb la seva política preventiva i intervencionista, han fet aparèixer de nou la dualitat entre l'economia de suma positiva, en la qual tots hi guanyen, enfront de la de suma zero, amb la dinàmica inexorable de guanyadors i perdedors que porta a situacions de conflicte, siguin de caire bèl·lic, proteccionista o de control.

EUROPA

A Europa comencen a florir símptomes d'esgotament del model. La xifra d'atur subjacent té tendència a l'alça. Les reivindicacions socials són més punyents, i els afectats estan disposats a ultrapassar les fronteres de la confrontació violenta, tot important-los poc si molesten o perjudiquen el conjunt de la societat. Les vagues són en defensa dels interessos dels que les fan, però sovint les seves conseqüències afecten tot el col·lectiu. A més afectats, més ressò mediàtic, i més probabilitats de sortir-se'n bé.

L'Europa unificada s'enfronta a la «pitjor crisi des que es va crear», segons Michel Rocard, exprimer ministre francès i eurodiputat, o com diu Josep Borrell, fins al gener del 2007 president del

6. Només a Zhojguacum (el Silicon Valley de la Xina) hi ha mig milió d'investigadors.

7. I, com que el percentatge d'enginyers és igual que el d'aquests països capdavaners, la seva enorme població de mil tres-cents milions de persones fa que tinguin cinc vegades més titulats superiors que qualsevol dels seus competidors.

8. Quasi el 93% de les transaccions globals fan servir el dòlar com a moneda de canvi.

Parlament Europeu, «*està esllanguida i cansada*». Fa cinquanta anys, el 25 de març del 1957, sis països van signar el tractat de Roma, i avui ja n'hi ha 27. Estan en teoria units, però descohesionats en la pràctica. Les institucions de l'Europa comunitària «*funcionen malament, sense eficàcia, i això en mina la legitimitat. L'actual clima europeu és depriment. La política és local, mentre que l'economia és ara global*», continua dient Borrell.⁹

Davant l'agressivitat dels Estats Units i Àsia, Europa es troba al mig com en un buit, on només es pensa en el benestar i en el manteniment d'un món de privilegis. En realitat no hi ha una política comuna i cada estat membre mira de situar-se i fer el que pensa que més li convé. En aquests moments és quan hi ha més risc de perdre el tren i quedar-se sens actuar per la por de perdre l'estat del benestar i els avenços socials i econòmics aconseguits en els darrers cinquanta anys.

Quan en el món occidental s'hagi perdut bona part de la indústria manufacturera, s'hauran perdut també els coneixements que la van fer possible, i també tota la inducció que aquests coneixements porten a d'altres activitats.

ESPANYA

L'Estat espanyol es va integrar a l'Europa Comunitària quan ocupava una posició envejable en el concert mundial,¹⁰ i això explica en bona part l'equilibri polític, econòmic i social que s'ha viscut el país durant el que s'ha anomenat la Transició. Malgrat això, aquest període no ha permès con-

9. La Unió Europea encara no ha pogut dotar-se una Constitució i té un Parlament de 785 escons, on es parlen 23 llengües diferents a les quals s'han de traduir tots els documents. S'hi han d'aprovar les lleis marc i cal satisfer les ambicions i demandes de cadascun dels països membres, que sovint tracten només aquells temes que no volen enfrontar a nivell dels Estats membres.

10. El que a França s'ha anomenat «les trente [années] glorieuses».

solidar una indústria d'arrels familiars, formació autòctona i capacitats poc diferenciadores, llevat de comptades excepcions. Paradoxalment, ha estat però una de les economies de més creixement i l'enveja de la majoria dels Estats membres de la UE, que continua enviant importants fons comunitaris per anivellar les diferències del passat.

Ha crescut l'especulació, majorment immobiliària, que ha fet molts milionaris en pocs anys i ha instaurat la «*cultura del pelotazo*», que s'ha anat estenent a tot el substrat social. Així, no sorprenen casos com els de gent que han comprat un pis només veient-ne els plànols i donant una paga i senyal de deu mil euros. Un cop s'ha acabat l'obra, un parell d'anys més tard, l'han venut amb una plusvàlua d'entre vint a quaranta mil euros. Si hi afegim que sovint ho han fet sense passar per la notaria a escripturar-lo, i per tant quedant-se amagats de l'ull inquisidor de la hisenda pública, aquest benefici resultant de la inversió no es pot obtenir en cap activitat productiva.

S'han anat degradant valors i afeblint els organismes de control, la qual cosa ha propiciat els escàndols urbanístics de Marbella, que semblen ser la punta del iceberg de pràctiques molt més generalitzades en altres indrets del país. I també s'han fet significatives interferències polítiques, i moviments propiciats pels interessos de particulars molt influents.¹¹

La recepta oficial per recuperar l'economia i l'ocupació és incrementar la Recerca, el Desenvolupament i la Creació de Valor. Però Espanya només dedica l'1,1% del PIB a la R+D, lluny del que hi destinen no sols la Xina, Estats Units i Japó, sinó també Suècia, Alemanya, Finlàndia, França i Itàlia. I, a més, d'una qualitat d'investigació molt més baixa.¹²

11. Casos com Rumasa, Banesto, Torras i Kio van escandalitzar Europa.

12. Durant el 2006 a Alemanya s'han registrat més de 25.000 patents, mentre que a Espanya només 1.200.

Malgrat això, un informe de la Caixa de Catalunya diu que el teixit industrial ha estat capaç de crear entre 2003 i 2006 231.800 llocs de treball en sectors com productes metàl·lics (24,5% del total), alimentació (17,8%), maquinària (13,1%), editorials (12,5%) i tèxtil (10,2%), mentre que en el mateix període s'han perdut 178.500 llocs de treball. La indústria del moble i la confecció han perdut al voltant del 25% cada una.¹³

Hi ha, doncs, dues vies econòmiques de diferent velocitat. Una té un creixement a bon ritme i l'altra porta a processos de reconversió que probablement hauran de modificar molt les estructures en què s'assenten les entitats econòmiques actuals.

CATALUNYA

Catalunya es troba en una pèrdua relativa del pes econòmic respecte a la resta de regions i nacionalitats espanyoles. El veritable canvi s'ha produït quan Espanya ha adoptat el model de l'Estat de les Autonomies. D'aquesta manera, moltes regions s'han pogut dotar dels mitjans de govern que han copiat de les autonomies més avançades i, juntament amb un procés mai clar de repartiment de la solidaritat pressupostària estatal, s'han escurçat les diferències que hi havia entre les comunitats.

Paral·lelament, la pèrdua de pes del sector industrial, i en conseqüència del motor que generava més emprenedors, ha fet que les noves generacions estiguin més pendants de situar-se en el món dels serveis i en el funcionariat a l'empara de les nombroses institucions que han florit en els darrers anys. També les vies polítiques, tradicionalment desateses en el Principat, han cobrat importància, ja que en el nou món, ja sigui el terciari o quinari, les relacions i la possibilitat

de promoure les noves activitats en espais molt regulats passen inexorablement per una estreta vinculació entre les administracions, els poders fàctics i la societat civil.

La indústria continua cercant l'especialització, però té poques possibilitats enfront de les que es desenvolupen en països com Alemanya i Itàlia, majorment per la petita dimensió empresarial, sovint basada en l'àmbit familiar, que limita la capacitat de lluita i retalla molts dels passats avantatges competitius.

La majoria dels grups familiars d'un cert volum es plantegen si, en aquestes condicions, cal continuar esforçant-se per fer créixer la seva activitat. Molts han optat per vendre l'empresa i gestionar el seu patrimoni a través de societats financeres que cerquen diversificar el risc i no tenir la pressió d'una plantilla de treballadors que han passat de ser un actiu important a convertir-se en un passiu feixuc.

I LA GENT CORRENT, QUÈ?

L'equilibri econòmic i social només es manté mentre hi hagi qui treballi i generi riquesa en quantitat suficient per mantenir el pes d'una societat amorfa i decadent. I tot se'n va en orris quan aquest nucli és insuficient, es torna insolidari o el capital se'n va. I això succeeix quan aquests motors perden la confiança en un futur comú.

El ciutadà, com en la cançó, escolta que tot va molt bé, llevat que li costi arribar a fi de mes, pagar la hipoteca, ser atès a l'hora en els hospitals, trobar lloc a l'escola de la cantonada, i que aquesta tingui tots els mitjans, i que l'empresa on treballi no hagi de tancar, mentre d'altres no paren d'incrementar els seus guanys de manera escandalosa. Viure sense fer brot és temptador, i potser és el somni de molta gent que no ha tingut mai aquesta opció. Però les coses no solen anar bé sense treballar i, si no es crea riquesa, repartir la que hi ha significa empobrir algú.

---

13. El cuir, el transport i el cautxú plegats han perdut el 38,4%.

Caldria refer els referents i els models a seguir. Quan parlem de valors, de la cultura de l'esforç, del sacrifici i del treball no estem parlant de les coses que només fan els «tontos». La Història demostra amb claredat que no acaben bé aquelles societats on abunden «els vius», i on es propícia el passotisme, l'hedonisme desmesurat, viure de «gorra» o fer el mínim possible.

Tampoc no s'hauria de tornar a les lluites i als sectarismes que tants mals resultats han donat en el passat, ni repetir tics i enfrontaments que haurien d'estar ja superats. S'està davant de grans reptes de competitivitat, cohesió social i d'identitat. És hora de bellugar-se, i fer-ho en la bona direcció. No confondre's amb miratges i falses promeses, ja que per arribar a l'hora no s'ha de córrer molt, sinó sortir a temps.

Guanyar diners hauria de ser la conseqüència d'incrementar el valor de les coses, del treball, la intel·ligència i l'assumpció de riscos. Mourer's en una economia interdependent obliga els dirigents, siguin polítics o empresarials, a prendre decisions que els situaran en una determinada posició. L'incert estarà especialment condicionat a mantenir la flexibilitat de posicionar-se en aquest món global, poder reprendre altres opcions i adaptar-se als canvis i ajustos que s'aniran produint de manera contínua.

També s'han d'utilitzar orientacions i principis coherents en les actuacions que es fan en la vida social, política i econòmica. Per exemple, quan la societat té cura dels menys afavorits i les administracions públiques propicien projectes que mai no es farien per part de la iniciativa privada, ja estem fent una opció social, que hauria de tenir correlació plena en el món econòmic.

A l'empresa se solen triar opcions d'especialització, i així poder diferenciar-se de la resta i construir «una marca» de prestigi. Aquests plantejaments, eficients en el món del negoci són sovint excloents, molt perillosos socialment i, sobretot, massa subjectes a elements fora del control dels governs si s'apliquen a la macroeconomia. Una societat, és rica si és variada, i acaba sent cohesionada si en aquesta diversitat conviuen idees i plantejaments

que s'estimulin i potenciïn els uns als altres. No hi ha solucions simples, però segur que la uniformitat i la visió d'un món gris on tothom pensi igual i treballi en les mateixes coses no és ni un ideal ni un model sostenible.

No és bo reaccionar només quan hi ha urgències, però no es pot demorar la presa de decisions quan es presenten problemes importants. No es pot deixar tot a mercè només de governs condicionats pels calendaris electorals i per l'afany de mantenir-se en el poder. Cal un pacte global i el disseny d'un marc d'actuació on tothom pugui participar i contribuir a fer un futur que ja no solament el poden decidir uns pocs, car està condicionat també pel que facin els altres.

I AL NOSTRE PAÍS, QUÈ?

Hi ha països estructurats sota els paràmetres clàssics de l'economia tradicional com Alemanya, Japó i el Canadà, mentre d'altres com Anglaterra, França, Estats Units,¹⁴ Espanya¹⁵ i Portugal han optat clarament per un fort endeutament que financii les seves economies. Està clar que les d'uns i altres són ben diferents i que la sostenibilitat del model no és la mateixa, tant en l'estructura econòmica com pel destí dels diners manllevats, que els uns utilitzen per finançar inversions i els altres per al consum.

Hi ha, doncs, diferents camins i diferents proporcions entre les diferents activitats.¹⁶ Sembla

14. Alan Greenspan, fins fa poc responsable de la Reserva Federal als EUA, posava l'accent en uns altres paràmetres i, contra la majoria de postulats teòrics, se sentia confortable amb un dèficit gran i creixent.

15. L'endeutament per càpita d'Espanya és semblant al d'Estats Units, mentre que la capacitat generadora de riquesa és molt inferior.

16. Derivades dels recursos naturals, o sigui encara de l'economia extractiva, els de l'economia industrial i els que cerquen una via més avançada, que s'ha convingut a anomenar del *coneixement*.

que els països amb un alt nivell de riquesa han de transformar el seu model productiu, basat en l'ús intensiu de mà d'obra, en un altre en el qual l'eix vertebrador sigui l'aplicació del coneixement en la generació de valor. I, per fer-ho, cal millorar la motivació i formació de la població.

En aquesta línia podem trobar el professor Lasuén de la Universitat Complutense de Madrid, que és un ferm defensor de la terciarització de l'economia, i desenvolupa una definició més exacta dels sectors econòmics terciari, quaternari i quinari. Ell defensa que països que ja han donat prioritat a aquest model, com Anglaterra i els EUA, tenen millor comportament que d'altres, com Alemanya i Itàlia, que continuen decidides a mantenir la seva indústria productiva. Aquesta opinió contrasta amb les apreciacions de la realitat que es té en aquest països i que és fonamentada en el desenvolupament dels mercats interiors de l'Àsia, que creuen que absorbirà l'excés d'oferta actual, i també en el fet que el sector industrial és l'únic capaç d'ocupar la majoria de la població, que mai no podrà encabir-se només en el sector terciari.

No fer res esclerotitza i porta al degoteig incessant d'aquelles capacitats que ja s'havien aconseguit i que es perdran en un termini no gaire llarg. No hi ha estat del benestar sostenible que no recolzi en una economia capaç de pagar les creixents necessitats que genera.

En resum. Cal que el nostre país decideixi una estratègia multidisciplinària i plural. Motivar i formar el ciutadà i fer un gran pacte social que eviti les limitacions que imposen els calendaris electorals. Europa és el camí, però cal que es clarifiquin les polítiques socials i econòmiques i que s'obrin nous camins i opcions. No hi pot haver només una única solució per a tanta gent diversa. La humanitat està abocada a competir en un món global on les equivocacions i la inacció es paguen molt cares.

PERE PRAT I GONZÁLEZ (Igualada, 1947) Enginyer i advocat. Diplomant en administració i direcció d'empreses a Harvard, IESE, ESADE, ESDE, EADA, i a les Universitats de Michigan i Politècnica de Madrid. Ha estat responsable de diferents empreses familiars i multinacionals, i ha presidit, i és membre, d'organitzacions sectorials d'àmbit espanyol, europeu i mundial. Des del 2006 és soci operatiu de *Mercapital*, empresa de capital risc amb seu a Madrid.